

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติไทย เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตของคนไทย ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา และการจัดระเบียบทางสังคมไทยในด้านต่างๆ ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี จนถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ถ่ายทอดวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ไปสู่สังคม วัดจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของสังคมที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมเป็นอย่างมาก นั่นคือ วัดกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดถึงขั้นจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมผูกพันกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วัดจึงเปรียบเหมือนชีวิตจิตใจหรือจิตวิญญาณของสังคม และในขณะเดียวกันสังคมก็เปรียบเสมือนร่างกาย ที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องอาศัยเกื้อกูลและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นวัดและสังคมจะต้องสมานฉันท์ให้ความร่วมมือร่วมใจ และประสานสัมพันธ์อยู่คู่กันตลอดไป ดังที่พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต)^๑ ได้กล่าวว่าวัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนและสังคม และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมเป็นส่วนประกอบที่จะขาดเสียมิได้สำหรับชุมชนในแต่ละระดับ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมของวัด ทำให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นเช่นเดียวกับวัด พระสงฆ์จึงมีลักษณะของความเป็นผู้นำในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด เมื่อวัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจ พระสงฆ์ก็มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือและความร่วมมือต่างๆ และนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ทั้งเป็นแหล่งเผยแผ่วิชาการต่างๆ ไปสู่สังคม ตลอดถึงศิลปวัฒนธรรมของไทย ส่วนใหญ่มาจากวัดแทบทั้งสิ้น กล่าวคือ วัดเป็นทั้งสถานศึกษา สถานสงเคราะห์ สถานพยาบาล สถานบันเทิง สโมสร พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น ในขณะเดียวกันพระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน เป็นที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจของผู้คนในสังคม หรือแม้แต่กิจการสาธารณประโยชน์ทางสังคม พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าสถาบันพระพุทธศาสนาได้วางตนให้เป็นส่วนหนึ่งที่ผสมผสานกลมกลืนกับสถาบันอื่นๆ ในสังคมมาโดยตลอด พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ด้วยการสงเคราะห์และเกื้อหนุนจากสังคม ในทำนองเดียวกันนี้ วัดและพระสงฆ์เป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์และช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมด้วยเช่นกัน ดังนั้นวัดและพระสงฆ์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชนและสังคม ทั้งนี้แต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านต่างมีวัดประจำเป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมและการทำกิจกรรมต่างๆ วัด เป็นสมบัติร่วมกันของ

^๑พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), *ทางสายกลางของการศึกษาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐๙.

คนทั้งชุมชนหรือหมู่บ้านที่ทุกคนจะต้องช่วยกันอุปถัมภ์ค้ำจุนและช่วยกันปกป้องดูแลรักษา วัดในพระพุทธศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนไทยสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัดเป็นหน่วยงานสวัสดิการใหญ่ที่สุดในชุมชน ที่ช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัว ชุมชนและสังคมในส่วนรวมได้เป็นอย่างดี จนกระทั่งเมื่อความเจริญแบบตะวันตกได้เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มากมาย อาทิ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม เป็นต้น ส่งผลให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ลดความสำคัญลงไปมาก และจากการที่สภาพสังคมปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเขตชุมชนเมือง และประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบตะวันตกมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเองมาเป็นสังคมบริโภคนิยม ที่มาพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และได้กลายมาเป็นกระแสที่ครอบงำแนวคิด ค่านิยม และวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก และจากการที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาทางโลก แต่ละเลยมิติทางธรรม ได้ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม และจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชน จึงทำให้ผู้คนในชุมชนเริ่มเหินห่างจากวัดมากขึ้น ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมามากมาย

การจะพัฒนาฝึกปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความมุ่งหมายให้ผู้ฝึกฝนพัฒนานั้น ได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ เริ่มแต่การรู้จักปฏิบัติตนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเรียกว่าความสำรวมอินทรีย์ทั้งหลาย^๒ มีสำรวมตา สำรวมหู สำรวมจมูก สำรวมลิ้น สำรวมกาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย และเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่าพัฒนาด้านความประพฤติ หรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญาออกงาม อย่างน้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล^๓ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมได้อย่างปกติสุข และยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้อยู่ใกล้กันพยานยิ่งขึ้นอีกด้วย นับเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสื่อมถอย ทำตนให้ตั้งอยู่ในศีลเป็นเบื้องต้นก่อน รู้จักวิธีคุ้มครองรักษาอินทรีย์ รู้จักประมาณในการบริโภค และรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร^๔ เป็นต้น เพื่อทำตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะถ้ายังไม่สิ้นกิเลสอาสวะ มนุษย์ก็จำเป็นต้องพัฒนาตน จนกระทั่งบรรลุถึงปรมาตมประโยชน์สูงสุด^๕ คือ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้ง

^๒ม.อ. (ไทย) ๑๔/๔๕๓ - ๔๖๓/๕๐๔ - ๕๑๐.

^๓พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๘.

^๔อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๗/๖๐ - ๖๒.

^๕พ.อ. (บาลี) ๓๐/๖๗๓/๓๓๓.

ปวง จากความเป็นปวงชนสู่อริยะชน ซึ่งสามารถสละโลกียวิสัยเสียได้ แล้วย่อมไม่มาเกิดสู่ภพใดๆ อีกต่อไป จัดเป็นผู้พัฒนาตนดีแล้ว และเป็นแสงสว่างของตน^๖ คือ สร้างที่พึ่งถาวรอย่างทีใครๆ ก็ที่พึ่งอันหาได้ยากนี้ ทำให้ไม่ได้เลย

หลักธรรมหมวดใหญ่ที่ชี้แนะแนวทางการพัฒนาเป็นพื้นฐาน หลักธรรมเหล่านี้ จะแสดงหลักการทั่วไปของการพัฒนา ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ ครอบรอบ และครอบคลุม หรือรอบด้าน และตลอดวงจร^๗ เรียกว่า ภาวนา หมายถึง การพัฒนาชีวิตให้เกิดความเจริญงอกงามในทางที่ดีงาม ตามหลักพุทธธรรม เริ่มตั้งแต่การรู้จักสำรวจอินทรีย์ ๖ คือ สारวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วปฏิบัติตามสิกขาบทที่ตนดำรงสถานภาพอยู่ทั้งสิกขาบทของพระภิกษุ สามเณร และศีลสำหรับคฤหัสถ์ เมื่อพัฒนาตนอยู่ในหลักศีลแล้ว ย่อมสามารถเจริญจิตภาวนาหรือเจริญสมาธิให้มั่นคงเป็นสมาธิได้ และภายหลังจิตมั่นคงพอเป็นเหตุปัจจัยแก้ปัญญาแล้ว ย่อมพิจารณาธรรมทั้งปวง มีไตรลักษณ์ เป็นต้นได้อย่างถ่องแท้ ชัดเจน เข้าใจถูกต้องตามความจริงตามลำดับแห่งการพัฒนาจนสามารถบรรเทาความทุกข์ได้ ตามลำดับ

ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ อันประกอบไปด้วยคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสระบุรี มีวัดมากมายหลายวัดด้วยกัน หากจะพิจารณาเฉพาะวัดที่มีผลงานโดดเด่นในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนนั้น ประกอบด้วย ๑) วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓) วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๔) วัดสี่กุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๕) วัดสุทธาวาสวิปัสสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๖) วัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง ๗) วัดโบสถ์วรดิตถ์ จังหวัดอ่างทอง ๘) วัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ๙) วัดทองพุ่มพวง จังหวัดสระบุรี และ ๑๐) สำนักปฏิบัติธรรมแสงธรรมส่องชีวิต จังหวัดสระบุรี ทั้ง ๑๐ วัดที่กล่าวมานั้นได้จัดกิจกรรมในหลักภาวนา ๔ คือ ด้านกายภาวนา ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กิจกรรมสร้างรายได้แก่ให้ประชาชน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ ด้านศีลภาวนา ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ กิจกรรมการส่งเสริมหมู่บ้านปลอดอบายมุข สำนักปฏิบัติธรรมประจำ กิจกรรมปฏิบัติธรรม ส่งเสริมด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กิจกรรมอบรมค่ายคุณธรรม เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ว่ามีรูปแบบ วิธีการและแนวทางปฏิบัติอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

^๖คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง, พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

^๗พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๗๙.

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ องค์ประกอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนมีอะไรบ้าง

๑.๓.๓ รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ตามหลักการมีส่วนร่วม ๔ ประการ คือ ๑. การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ ๒. การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ ๓. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ ๔. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม^๑ และตามหลักภาวนา ๔ คือ กาย ศีล จิต และปัญญา^๒

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาพระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เอกสาร ตำราวิชาการ แผนพัฒนางานคณะสงฆ์ เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารสำนักงานความมั่นคงแห่งมณฑล กลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มประชาชน

^๑ชาญชัย ศิลปะอวยชัยและคณะ, “ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นของสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร), ๒๕๔๒, หน้า ๑๐.

^๒อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๙/๑๒๑.

และการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก

ตัวแปรเชิงปริมาณ ได้แก่ **ตัวแปรต้น (Independent Variables)** คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ อายุ พรรษา การศึกษาชั้นสูงสุด และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ตามหลักการมีส่วนร่วม ๔ ประการ คือ ๑. การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ ๒. การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ ๓. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ ๔. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม และตามหลักภavana ๔ คือ กาย ศีล จิต และปัญญา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี และจังหวัดอ่างทอง จำนวน ๑,๗๐๙ รูป^{๑๐}

๑.๔.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ ๔ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าคณะจังหวัดจังหวัดสระบุรี เจ้าคณะจังหวัดจังหวัดอ่างทอง และรองเจ้าคณะจังหวัด จำนวน ๕ รูป

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มพระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสผู้มีผลงานโดดเด่นด้านการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน จำนวน ๖ รูป

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มผู้บริหารสำนักงานความมั่นคงแห่งมณฑล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี และจังหวัดอ่างทอง จำนวน ๖ คน

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี และจังหวัดอ่างทอง จำนวน ๗ คน

รวมทั้งสิ้น ๒๔ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาด้านพื้นที่ไว้ คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี และจังหวัดอ่างทอง

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมระยะเวลา ๑๙ เดือน

^{๑๐}สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, จำนวนพระสังฆาธิการ, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด, ๒๕๕๗)., สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี, จำนวนพระสังฆาธิการ, (จังหวัดสระบุรี : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด, ๒๕๕๗). สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง, จำนวนพระสังฆาธิการ, (อ่างทอง : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด, ๒๕๕๗).

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง แบบแผนหรือวิธีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ และการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม

การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานราชการหรือชุมชนในการให้คำปรึกษาและเป็นกรรมการในการดำเนินการโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งจัดเองและจัดร่วมกับหน่วยงานราชการหรือชุมชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างเครื่องมือ กำหนดรูปแบบเครื่องมือในการติดตาม ประเมินผลโครงการ และรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ร่วมกับหน่วยงานราชการหรือชุมชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม หมายถึง ผลประโยชน์ที่พระสงฆ์จะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ

พระสังฆาธิการ หมายถึง เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี และจังหวัดอ่างทอง

การส่งเสริม หมายถึง การให้คำแนะนำ การเสียสละแรงกาย แรงใจ การบริจาคทรัพย์สิน และการประเมินผล ตามหลักภavana ๔ ได้แก่ กายภavana สीलภavana จิตภavana และปัญญาภavana

คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลเกิดความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม

เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ หมายถึง เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี และจังหวัดอ่างทอง

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒

๑.๖.๒ ทำให้ทราบองค์ประกอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน

๑.๖.๓ ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒

๑.๖.๔ ผลที่ได้จากการวิจัยนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และชุมชนต่างๆ